

ממיץ התפוחים שנשלח בבקבוק בדיקה למעבדה בגרמניה, ועד לדופינג גנטי - הדור הבא של ההונאה.

...בזמן הזה

ראיון עם פרופ' שאול שרייבר, יו"ר הסוכנות הלאומית למניעת סימום בספורט.

פרופ' שרייבר, אתה אדם עסוק. למה כל כך חשוב לך למצוא זמן להוביל את המלחמה בסימום בספורט?

גדלתי במשפחה של ספורטאים. אמנם אני פניתי לתחום הרפואה ולא לספורט, אבל רוח הספורט היא שחשובה לי. הסמים מסרסים את רוח הספורט. כספורטאי משתמש בחומרים אסורים - מי ניצח באמת? הספורטאי או החומרים? והוא כמובן גם מרמה את הספורטאים האחרים, הנקיים. עליהם אנחנו צריכים להגן. זו שאלה מוסרית של הגינות מול הונאה. זה רלוונטי לא רק בספורט המקצועי. גם בספורט החובבני אנחנו רוצים הגינות כלפי הגוף שלנו. להתנהל בהתאם ליכולת של גוף האדם ולמה שהוא מסוגל. מדובר בשינוי תרבותי שאנחנו שואפים אליו. הספורט משפיע על מיליונים, ולכן זה רלוונטי בעצם לכולם. גם בעיסוק בספורט, וגם בתודעה הציבורית, ברמה הכי בסיסית של ישרה אנושית.

האם כפסיכיאטר נתקלת בספורטאים שנפגעו משימוש בסמים?
כן. טיפלתי באנשים רבים שקיבלו חומרים ברמות קטנות אך מצטברות, שיצרו נזקים גדולים לטווח ארוך - לב 'גמור', מצבים פסיכויטיים, נזק לכליות, לשרירים או למערכת ההורמונלית. ביניהם היו ספורטאים יוצאי ברית המועצות למשל, שקיבלו כמויות קטנות, אך קבועות של סטרינויד, שמוכר אצלנו כרעל עכברים. נתקלתי בתופעות כאלה גם בקרב מתעמלים 'רגילים' בחדר כושר, שמקבלים תוספי תזונה וחומרים מזיקים שונים.

מהם האתגרים שעומדים בפני הסוכנות היום?

כמו בכל העולם, גם כאן דרכי ההונאה של הספורטאים תמיד בצעד אחד קדימה ואנחנו צריכים לגלות אותן. אנחנו מרחיבים כל הזמן את סוגי הבדיקות כדי לתת מענה לדרכים החדשות. למשל, אנחנו מתכוונים להתחיל לבצע גם בדיקות דם ולא רק שתן. שימוש במידע הוא אתגר לא קטן שעומד בפנינו. לאחרונה התחברנו למערכת המידע הבינלאומית ADAMS, שמסכנת את פעילות ה anti-doping הבינלאומית, ומנטרת את מיקומם של ספורטאים לצורך ביצוע בדיקות. למרות זאת, אנחנו נמנעים מהעלאת מידע אישי חסוי למערכת על מנת שלא לסכן את הפרטיות של הספורטאים שלנו. בשנה האחרונה ראינו שההחלטה הייתה נכונה, כשהאקרים פרצו למערכת ופרסמו מידע אישי אודות ספורטאים בינלאומיים. הפגיעה הזאת נחסכה מהספורטאים שלנו.

עוד אתגר שאנחנו רואים כחשוב הוא השפעה מעבר לספורטאים המקצוענים. חינוך ילדים שבעתיד יהיו ספורטאים בעצמם, מניעת שימוש בקרב ספורטאים חובבים בחדרי הכושר, ועיצוב דעת הקהל. גם הקהל הרחב והצופים בספורט צריכים להבין את החומרה ולהוקיע תופעות של שימוש בחומרים מסוכנים. האתגר המיידי ביותר שלנו הוא תקציבי. הסוכנות הבינלאומית למניעת סימום - WADA - מגדילה את מגוון הבדיקות והעלות שלהן גבוהה מאוד. אצלנו בישראל לא קיימת מעבדה עם תקינה מותאמת, ולכן הבדיקות נשלחות לחו"ל בהליך מוקפד ויקר. למרות זאת, התקציב שלנו מאוד מצומצם ביחס לדרישות ולעיתים גם כשהוא מאושר הכסף לא תמיד מועבר.

אתה יכול לספר לנו קצת על כיוונים חדשים בעולם של מניעת סימום בספורט?
מניעת סימום תמיד מנסה להדביק את פעולות ההונאה של הספורטאים שכל הזמן משתכללות והופכות למתוחכמות יותר. הדופינג הגנטי הוא כנראה הקיצוני ביותר. מבחינה מדעית כבר היום קיים הידע הנדרש כדי לייצר התערבויות גנטיות. למשל, הורים יוכלו לגרום לכך שיוזרק לבנם חומר שישפיע על הדנ"א שלו, כך שבעתיד תהיינה לו יכולות מיוחדות. יותר מזה, ניתן אפילו לפתח התערבויות שרק בנוכחות חומרים מסוימים - תמימים לחלוטין כמו משקה קל - היכולות האלה יבואו לידי ביטוי.

ואיך הספורטאים שלנו מתמודדים בזירה הזו של הסימום?

על הספורטאים האולימפיים בארץ מופעל לחץ כבד מאוד להביא מדליה. יש פער בין הלחץ הזה 'להביא זהב' לבין הנכונות להתאמץ ולהשקיע ולממן. הפער הזה יכול מאוד להלחץ ואפילו להוות מניע לשימוש בחומרים אסורים.

בימים ההם...

ראיון עם מולי אפשטיין - פיזיולוג והמזכיר הראשון של הסוכנות - על ימיה הראשונים.

מתי ואיך החליטו להקים את הועדה?

בשנת 1991 חברו יחד 3 גופים - רשות הספורט, התאחדות הספורט והועד האולימפי - כדי למסד את הבקרה על סימום בספורט. את המשימה לקח על עצמו ד"ר גלעד וינגרטן שמינה מספר חברי ועדה, ופנה אלי לסייע בהקמת הארגון מאפס.

לא היו אז מערכי בדיקה מסודרים או תקנים בינלאומיים, וכל איגוד ביצע את הבדיקות בעצמו, איך שנראה לו. אנחנו בחרנו בדיקות, הכנו טפסי בדיקה וקבענו נהלים. התקציב היה מאוד נמוך ובהתאם גם מספר הבדיקות. את כל המשאבים הקצינו לבדיקת הספורטאים האולימפיים.

ספר על המקרה הראשון של תפיסה

שלחנו למעבדה בגרמניה בדיקת שתן של מרים משקולות ישראלית. תוצאת הבדיקה שהתקבלה נוסחה כך: "אין צורך לשלוח מיץ תפוחים מישראל. אנחנו יכולים לקנות מיץ תפוחים כאן".

המקרה הועבר לטיפול האיגוד, התמסס, ולא הסתיים בהרשעה. העסק אז היה כל כך חובבני מבחינת הצוותים והתחכום של הבודקים. הבנו שאנחנו צריכים להיות יותר מתוחכמים. לא הכרנו את הפטנטים של הספורטאים. הכלים לא היו תקינים, כל אחד יכול היה לקחת איזה כלי שהוא רוצה, לאטום אותו איכשהו ולשלוח.

מתי השתנה המצב?

בשנת 1993 נסעתי לכנס בגרמניה, שבו התחילו לדבר על תהליכי סטנדרטיזציה. חברה בריטית הציגה ערכות חדשות ייעודיות לבדיקות סמים לספורטאים. התחלנו להזמין את הערכות התקינות, ולבצע בדיקות מסודרות יותר.

את המקרה הבא כבר העברנו לבית הדין של התאחדות הספורט. זה היה במרץ 94, כשהשיאן הישראלי בהטלת כידון נתפס והורשע בשל שימוש בסטרואידים אנבוליים. הפרשה עוררה סערה בארץ. זה הפתיע שנתפס ספורטאי בסדר גודל כזה שהגיע לגמר אליפות העולם בטוקיו 91.

רק כעבור מספר שנים הוקמה WADA - הסוכנות הבינלאומית למניעת סימום. מה הייתה המעורבות שלכם בהקמה?

WADA הוקמה רק בשנת 99. עד אז הועד האולימפי הבינלאומי היה הגוף האחראי על בדיקות הסימום. כמזכיר הוועדה הישראלית הייתי שותף בתהליך חיבור הקוד של הארגון החדש. הרציונאל היה להפריד את הוועד האולימפי מביצוע הבדיקות, וליצור סטנדרט אחיד לכל הספורט בעולם: כלים זהים, כמות שתן זהה, הליכי שליחה זהים וענישה זהה. אפילו הבקרה על המעבדות ותהליכי התקינה שלהם זהים.

היום 25 שנים אחרי, איך אתה רואה את השינוי?

בתקופה היא היה חופש יחסי, והיינו נאיביים - גם אנחנו וגם הספורטאים. אנשים פחות פחדו מאשר היום כי לא היו אמצעי בדיקה ואכיפה. חלק מהספורטאים ומהמאמנים ראו את השימוש בסמים כחלק משגרת האימונים, והיה צורך ליצור שינוי תודעתי אמיתי ביחס לחומרים אסורים.

היום השינוי הוא אדיר. יש קוד ברור שבלב ליבו רשימת חומרים אסורים שכל ספורטאי חייב להכיר. קיימת תשתית מסודרת לבדיקות. יש בית דין נפרד לעבירות סימום. כל מגרש ספורט תקני חייב להקצות חדר בדיקות משולט לגברים ולנשים. יש ארגון מקצועי שעובד על פי נהלים בינלאומיים. יש לנו הכרה עולמית - מקימים כאן אליפויות בינלאומיות כי סומכים עלינו. השינוי הכי גדול הוא בכך שמרגישים את הסוכנות בשטח. יש הרתעה ואכיפה, גוף מסודר עם חולצות, וסטים ותגים. הכל מקצועי יותר.